

EWA KŁECZEK–WALICKA – SOKOŁÓW MAŁOPOLSKI

KONFERENCJA „POD OPIEKĄ MARYI. KU KORONACJI ŁASKAMI SŁYŃĄCEGO OBRAZU MATKI BOŻEJ SZKAPLERZNEJ Z KOŚCIOŁA ŚW. KRZYŻA W RZESZOWIE”. 12 VI 2010 R. RZESZÓW

Od kilku lat trwają przygotowania do koronacji łaskami słynącego wizerunku Matki Bożej Szkaplerznej z kościoła pw. Świętego Krzyża w Rzeszowie. W ramy przygotowań do tego ważnego zarówno dla miejscowej wspólnoty parafialnej, jak również dla całej diecezji rzeszowskiej, wydarzenia pięknie wpisała się zorganizowana w dniu 12 czerwca 2010 roku konferencja zatytułowana „Pod opieką Maryi. Ku koronacji łaskami słynącego obrazu Matki Bożej Szkaplerznej z Kościoła Św. Krzyża w Rzeszowie”. Inicjatorem tego wydarzenia naukowego był proboszcz ks. Władysław Jagustyn przy współpracy z pracownikiem naukowym Ośrodka Badań nad Polonią i Duszpasterstwem Polonijnym KUL w Lublinie ks. dr. Sławomirem Zychem. W organizację przedsięwzięcia włączyły się: miejscowa parafia oraz Katedra Muzealnictwa i Ochrony Zabytków Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II w Lublinie. Honorowy patronat nad konferencją objął ordynariusz diecezji rzeszowskiej biskup Kazimierz Górny.

Wśród zaproszonych gości obecni byli przedstawiciele środowiska uniwersyteckiego, dominikanów i pijarów, reprezentanci świata kultury. W gronie uczestników sesji znaleźli się m.in.: dyrektor Muzeum Okręgowego w Rzeszowie Bogdan Kaczmar, przedstawiciel biskupa rzeszowskiego i kanclerz Kurii Diecezjalnej w Rzeszowie ks. kan. Jan Szczupak, proboszcz parafii pw. Świętego Krzyża w Rzeszowie i kustosz sanktuarium ks. Władysław Jagustyn oraz przedstawiciel wojewódzkiego konserwatora zabytków Marta Nikiel. Przybyli także członkowie rodziny szkaplerznej oraz czciciele Matki Bożej z parafii pw. Świętego Krzyża w Rzeszowie.

Konferencję poprzedziła Msza św. koncelebrowana w kościele sanktuaryjnym pw. Świętego Krzyża. Przewodniczył jej delegat biskupi ks. Jan Szczupak. We wprowadzeniu do Eucharystii ks. Władysław Jagustyn zaznaczył: „Pragniemy w tej Najświętszej Ofierze dziękować za skarb, jaki daje nam Pan, za ten wizerunek Matki. Chcemy modlić się o odnowienie naszej pobożności, naszego życia. I pragniemy prosić, abyśmy dostąpili łaski nałożenia na skronie Jezusa i Maryi złotych

koron jako znaku naszego uwielbienia i czci”.

Słowo Boże wygłosił ks. dr Sławomir Zych, który przywołał dzieje kultu Matki Bożej w rzeszowskim kościele popijarskim oraz rangę szkaplerza w formacji religijnej chrześcijan. Podczas kazania przypomniał on: „Stoimy przed, a raczej pod krzyżem. Stoimy pod ramionami Chrystusa, wyciągniętymi od wieków w stronę każdego z nas. I dziś w Ewangelii usłyszeliśmy testament płynący z krzyża: «Niewiasto, oto syn twój... Oto Matka twoja...». Stajemy dzisiaj, wspominając Matkę Najświętszą, pod rzeszowskim krzyżem. A rzeszowski krzyż w kościele Świętego Krzyża to znak wierności Bogu i Ojczyźnie. Jest zapisane, że to w murach tej świątyni zwycięski wódz i obrońca chrześcijaństwa Jan III Sobieski dziękował kolegium za udział w obronie chrześcijańskiego świata i w obronie Ojczyzny. I od początku istnienia tegoż kolegium u stóp krzyża stanęła Matka Najświętsza. Oto w roku 1661, w trzy lata po jego założeniu, kiedy jeszcze był tego kolegium był bardzo niepewny, rzeszowscy pijarzy prosili biskupa przemyskiego Stanisława Sarnowskiego, aby wydał zgodę na założenie Bractwa Szkaplerznego. I właśnie wtedy też zasłynął łaskami obraz Matki Bożej Szkaplerznej, na którym w ciągu wieków zawieszano liczne wota”.

Obrady konferencyjne miały miejsce w sąsiedztwie sanktuarium, w budynku rzeszowskiego muzeum. Słowa powitania do prelegentów i słuchaczy wykładów skierował gospodarz obiektu Bogdan Kaczmar: „Witam wszystkich w głównym refektarzu dawnego konwentu pijarów, który obecnie pełni rolę sali reprezentacyjnej Muzeum Okręgowego w Rzeszowie. Zbieramy się, aby wzbogacić swoją wiedzę na temat kultu maryjnego i wizerunku Matki Bożej z Góry Karmel. Będziemy słuchać wykładów naukowców i konserwatorów, którzy zgodzili się wziąć udział w konferencji «Pod opieką Maryi». Mam nadzieję, że to spotkanie będzie niezmiernie pożyteczne nie tylko poznawczo, ale również duchowo. Że poprzez to będziemy odpowiednio przygotowani na koronację obrazu Matki Bożej Szkaplerznej”. Następnie prowadzenie konferencji zostało powierzone ks. Sławomirowi Zychowi.

Jako pierwszy wystąpił o. dr Sławomir Brzozecki OP, adiunkt w Instytucie Leksykologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Przedstawił on funkcjonowanie sanktuariów Najświętszej Maryi Panny w Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Przedmiotem zainteresowania prelegenta stały się przede wszystkim kościoły i klasztory dominikanów prowincji litewskiej, a szczególnie sanktuarium maryjne przy kościele klasztornym na Łukiszkach w Wilnie. W referacie przedstawiono dzieje łukiskiej świątyni oraz historię znajdującego się tam obrazu Matki Bożej Łukiskiej, który już od XVII wieku cieszył się wielkim kultem wśród wiernych i szybko zyskał sławę cudownego obrazu. Prelegent sporą część swego wystąpienia poświęcił właśnie omówieniu łask, które za sprawą cudownego wizerunku zyskiwali wierni pielgrzymujący do Matki Bożej Łukiskiej. Referowane kwestie w dużej mierze opierały się na niewątpliwie ciekawym źródle, jakim jest wydana w 1737 roku w Wilnie książka pt. *Fontana Mistyczna*, napisana przez przeora klasztoru na Łukiszkach o. Remigiusza Smiarowskiego.

Później głos zabrał dr Bartosz Walicki, historyk i regionalista z Sokołowa Małopolskiego. Tematem jego wystąpienia stały się dzieje rzeszowskiego sanktu-

arium Matki Bożej Szkaplerznej w kontekście historii innych ośrodków kultu Najświętszej Maryi Panny z terenu Rzeszowa i całego regionu. Referent przedstawił historię fundacji kościoła pw. Świętego Krzyża w Rzeszowie, gdzie odbiera cześć wizerunek Matki Bożej Szkaplerznej. Omówił również rozwój kultu maryjnego związany z działalnością zakonu pijarów, którzy sprawowali opiekę nad świątynią. Drugą część wystąpienia stanowiła prezentacja innych ośrodków kultu maryjnego w Rzeszowie i całym regionie. Omówione zostały kolejno: sanktuarium maryjne w rzeszowskim klasztorze bernardynów, sanktuarium Matki Bożej Fatimskiej w rzeszowskiej katedrze i sanktuarium w kościele saletynów, gdzie cześć odbiera figura Patronki Ludzi Pracy. Prelegent wskazał też cudowne wizerunki maryjne czczone w Rzeszowie-Zalesiu, Lipinkach, Ropczycach, Czudcu, Chmielniku, Strzyżowie, Ostrowach Tuszowskich, Głogowie Małopolskim, Łączkach Jagiellońskich, Sokołowie Małopolskim, Binarowej, Kolbuszowej, Skalniaku, Tarnowcu, Dębowcu, Niechobrzcu i Terliczce. Autor referatu zwrócił również uwagę na pozostające poza granicami diecezji, ale leżące w pobliżu Rzeszowa sanktuaria maryjne w Borku Starym i Hyżnem, które są zarazem najstarszymi w regionie.

Kolejny referat przygotowali pracownicy Katedry Muzealnictwa i Ochrony Zabytków w Instytucie Historii Sztuki Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II: dr Beata Skrzydlewska i dr Andrzej Frejlich. Ich wystąpienie dotyczyło samego obiektu kultu. Najpierw zaprezentowano analizę formalną i technologiczną obrazu Matki Bożej. Omówione zostały zagadnienia związane z datowaniem obrazu, materiałami, z których został wykonany i kolejnymi zabiegami restauratorskimi. Poruszone zostały też kwestie wcześniejszych posiadaczy obrazu. Autorzy opracowania przywołali wyniki badań Ingi Płatowskiej-Sapetowej sytuujące pierwotnie obraz w klasztorze karmelitów w Zagórzcu. Ustosunkowując się krytycznie do tego źródła, umieścili go raczej w kościele pijarów. Analiza ikonograficzna obrazu dokonana przez dr Andrzeja Frejlicha poprzedzona została obszernymi rozważaniami na temat genezy szkaplerza i rozwoju kultu Matki Bożej Szkaplerznej. Następnie wskazano charakterystyczne cechy dystynktywne, pozwalające zaliczyć wizerunek z kościoła pw. Świętego Krzyża w Rzeszowie do typowych przedstawień Matki Bożej Szkaplerznej.

Pierwszy blok obrad zamknęła ciekawa prezentacja multimedialna poświęcona pracom restauracyjnym przy wizerunku Matki Bożej z Góry Karmel. Sama konserwacja obrazu została przeprowadzona w roku 2006 w pracowni Elżbiety i Piotra Bakunów w Rzeszowie. Dzięki tym zabiegom udało się odsłonić pierwotną warstwę malarską na całej powierzchni obrazu. Ze szczegółami tych prac zapoznał zebranych Piotr Bakun.

Drugą część konferencji otworzył interesujący wykład dr. Edwarda Gigilewicza na temat pól semantycznych rzeszowskiego obrazu Matki Bożej Szkaplerznej. Prelegent, posiłkując się metodą ikonologiczną Panofsky'ego, wskazał zbranym cztery enklawy semantyczne, które można wyodrębnić na obrazie Bogardzicy z rzeszowskiego kościoła popijarskiego. Są to dwa owalne kartusze heraldyczne umieszczone po obu stronach wizerunku Matki Bożej oraz dwa pola z monogramami wyobrażone na szkaplerzu trzymanym przez Maryję. Analiza tych pól

pozwoili prelegentowi na ciekawe spostrzeżenia odrzucające m.in. teorię o rze-
komyim powstaniu obrazu w środowisku karmelitańskim.

Kolejno głos zabrał o. dr Henryk Bohdziewicz SchP, który ukazał szczegóły
kultu maryjnego realizowanego w szkołach pijarskich. Prelegent zwrócił uwagę
na istotną rolę sfery duchowej i religijnej w procesie wychowawczo-edukacyj-
nym. Przedmiotem analizy stały się również Konstytucje i Reguły Zakonu Szkół
Pobożnych, zwłaszcza te poświęcone osobie Niepokalanej w życiu i pobożności
pijarów – zakonników i nauczycieli. Wśród maryjnych praktyk religijnych uc-
niów szkół pijarskich na przestrzeni minionych wieków referent wymienił m. in.:
odmawianie Jutrzni z *Oficjum o Najświętszej Maryi Pannie*, modlitwę różańcową,
odmawianie *Litanii Loretańskiej* lub *Koronki Dwunastu Gwiazd* oraz modlitwy
Anioł Pański i *Pod Twoją Obronę*. Wskazał również istotną rolę bractw maryj-
nych, a przede wszystkim sodalicyi mariańskich działających przy szkołach pijar-
skich.

Współczesne przejawy kultu Matki Bożej w kościele pw. Świętego Krzyża
w Rzeszowie przybliżył zebrany ks. mgr lic. Władysław Jagustyn, proboszcz
parafii pw. Świętego Krzyża. Prelegent przywołał działania podejmowane w prze-
szłości przez ks. infułata Walentego Bala, poprzedniego proboszcza: powoływa-
nie róż różańcowych, środową nowennę do Najświętszej Maryi Panny Nieustają-
cej Pomocy, podjęte w czasie Nawiedzenia Matki Bożej zobowiązania. Wśród
współczesnych przejawów kultu duszpasterz wskazał też poranne odmawianie
części Różańca i śpiew *Godzinek o Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Maryi
Panny*, prowadzenie modlitwy różańcowej w pierwsze soboty miesiąca, reakty-
wowanie Bractwa Szkaplerza Świętego i jego działalność.

Seję zamknął referat ks. dr. Waldemara Pałęckiego MSF o paschalnym cha-
rakterze koronacji wizerunków Bogarodzicy w liturgii Kościoła. Omówiono w nim
zwyczaj koronowania wizerunków Maryi, paschalne akcenty liturgicznego obrzę-
du koronacji po Soborze Trydenckim, obrzędy koronacji po reformie papieża Jana
XXIII, jak również odnowę liturgii koronacji wizerunków Matki Bożej po Soborze
Watykańskim II: celebrację koronacji podczas Mszy Św., koronację wizerun-
ku w czasie niesporów i koronację wizerunku w łączności z Liturgią Słowa.

Podsumowania konferencji dokonali ks. Sławomir Zych i ks. Władysław Ja-
gustyn. Swoimi refleksjami podzielił się również ks. Jan Szczupak: „Serdecznie
dziękuję wszystkim zaangażowanym w organizację dzisiejszego spotkania. To
ważny krok w drodze do koronacji wizerunku Matki Bożej Szkaplerznej. Ten
wysiłek intelektualny dopełnia szereg czynności związanych z przygotowaniem
materialnym do uroczystości nałożenia koron na skronie Maryi i Dzieciątka”.
Kancelarz Kurii Diecezjalnej przekazał jednocześnie pozdrowienia od biskupa rze-
szowskiego Kazimierza Górnego, podziękował środowisku KUL-owskiemu za
włączenie się w konferencję i wyraził wdzięczność jej promotorowi, ks. dr. Sła-
womirowi Zychowi za trud związany z organizacją obrad.